

Kan man tale om undersættelser i dansk tegnsprog?

At *undersætte* betyder ifølge den danske ordbog 'at oversætte et udenlandsk ord på en sjov eller skæv måde, især så ordene lyder ens', og *en undersættelse* er i *Nye ord i dansk* i 1964 beskrevet som 'en fejlagtig oversættelse baseret på især lydlig lighed'. Men hvad har det med dansk tegnsprog at gøre? Måske ikke umiddelbart så meget, men vi vil alligevel komme med et bud på hvor vi mener det kan relevant at bruge begrebet i forbindelse med dansk tegnsprog.

Tekst og foto: Elisabeth Holm Hansen & Janne Boye Niemelä, Afdeling for Dansk Tegnsprog

Undersættelse og oversættelse

Begrebet undersættelse opstod som en modsætning til oversættelse – altså det at gengive på ét sprog hvad nogen har sagt eller skrevet på et andet sprog. Begrebet bruges ofte i forbindelse med en (bevidst) fejlagtig oversættelse, fx fra engelsk til dansk. Et klassisk eksempel er taget fra teaterstykket 'Hamlet'. Her bliver *To be or not to be: that is the question* undersat til *To bier og nok to bier fløj sammen. Den ene blev kvæstet*.

Lydlig lighed eller stavemæssig lighed?

Centralt for undersættelser er den lydlig lighed som kan resultere i et sjovt eller skævt udtryk. I tegnsprog er den lydlig lighed ikke umiddelbart så relevant, men vi har i Afdeling for Dansk Tegnsprog talt om at der måske alligevel findes en parallel i dansk tegnsprog, som man kunne kalde en form for undersættelse. I dansk tegnsprog findes der flere tegn som vi vurderer til muligvis at være afledt af den stavemæssige lighed imellem to danske ord. Et eksempel er bynavnet Kalundborg hvor det mest udbredte tegn for byen, er KALKUN med en mundbevægelse der minder om udtalen af ordet Kalundborg. Historisk kender vi ikke til at der skulle have været noget særligt forhold mellem kalkuner og Kalundborg, og vi formoder derfor at tegnet KALUNDBORG er afledt af en stavemæssig, og måske lydlig, lighed med ordet kalkun. Et andet eksempel er tegnene for 'præmie' og 'premiere'. På trods af at ordene har forskellig oprindelse og umiddelbart ingen betydningsmæssig forbindelse, er den manuelle udførelse af

tegnene præcis den samme, sandsynligvis på grund af den stavemæssige lighed mellem de to ord. Et tredje eksempel kunne være SØRGE-FOR som vi formoder er afledt af tegnet SØRGELIG, på trods af at der ikke i udgangspunktet ligger noget sørgeligt i verbet AT SØRGE FOR. Her er der igen tale om to begreber som intet har med hinanden at gøre udover en lydlig og stavemæssig lighed.

Er det okay at bruge undersættelser i dansk tegnsprog?

Her ved ADT forholder vi os ikke til rigtig eller forkert sprogbrug. Vi kan dog konstatere at nogle tegn som falder under den kategori vi her kalder *undersættelser*, har vundet indpas og er en etableret del af dansk tegnsprog. Andre tegn er måske ikke så udbredte endnu eller bruges kun af en mindre gruppe i bestemte sammenhænge. Det vigtigste er at man kan udtrykke det man vil, og så betyder det egentlig ikke så meget hvad tegnet kommer af.

Kender du flere eksempler?

Hvis du sidder med et eller flere gode eksempler på det vi har beskrevet her som undersættelser i dansk tegnsprog, så svar i tråden under opslaget på vores Facebook-side. Vi glæder os til at se hvor mange tegn af typen der findes.

Dansk
Sprognævn

Du kan kontakte os på:

Skype:
dansktegnsporg.dsn

Telefon/Whatsapp:
33 74 74 15

Mail/videomail:
dansktegnsporg@dsn.dk